

ІДЕОЛОГІЧНИЙ ФУНДАМЕНТ ПРОВІДНИХ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЛІВОГО СПЕКТРУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ПОЧАТКУ ХХІ ст. ТА ЇХ ВПЛИВ НА МОЛОДЬ

Стаття висвітлює ідеологічні засади провідних комуністичних молодіжних організацій Росії на початку ХХІ ст., з метою з'ясування їх суті, а також впливу соціалістичних ідей на молодь та суспільство в загалом.

Ключеві слова: молодіжна організація, лівий спектр, комуністична організація, соціалізм, комунізм, капіталізм, ідеологія, молодіжна політика, політична боротьба, політичні акції, статут, політична програма.

Статья освещает идеологические основы ведущих коммунистических молодежных организаций России в начале ХХІ в., с целью выяснения их сущности, а также влияния социалистических идей на молодежь и общество в целом.

Ключевые слова: молодёжная организация, левый спектр, коммунистическая организация, социализм, коммунизм, капитализм, идеология, молодежная политика, политическая борьба, политические акции, устав, политическая программа.

The article illustrates the ideological framework of the leading communist youth organizations in the Russian Federation in the early 21st century with the view to elucidate their fundamental nature and influence of socialist ideas on the youth and society in general. Regulations and manifesto of the two most influential youth organizations founded at the turn of the 20th and 21st centuries in Russia are described in the article. These organizations are actually known as the Union of Communist Youth of the Russian Federation (UCYRF) and Avangard Krasnoi Molodyozhi (AKM). Both organizations were the youth subdivisions of the leading communist political parties. UCYRF actively cooperated with the Communist Party of the Russian Federation, and AKM – with the Labour Russia party. The organizations' purposes and tasks and also the ways and methods of their realization are examined in detail. The main focus areas of the organizations and their interaction with the youth are identified in the article. The comparative analysis of the ideological framework of the UCYRF and AKM organizations are made. The analytical part of the work illustrates the factors that influenced the increase in the popularity of the communist organizations in the Russian youth environment during the indicated period.

Key words: youth organization, left-wing sector, communist organization, socialism, communism, capitalism, ideology, youth politics, political struggle, political campaign, regulations, political programme.

Постановка проблеми. Молодіжні рухи й об'єднання займали та займають важливе місце, як у суспільстві, так і в державі. У Росії, починаючи з 2000 р., молодь стає об'єктом підвищеної уваги з боку політичних сил. До політичної боротьби за владу залучаються молодіжні об'єднання та рухи. Одними із найвагоміших молодіжних об'єднань, на цей час, є організації лівого спектру. На фоні великої кількості соціалістичних і комуністичних організацій виокремлювалось декілька – «Союз комуністичної молоді Російської Федерації» (СКМ РФ) та «Авангард червоної молоді» (АЧМ). Зазначені організації визнавали себе комуністичними і об'єднували навколо себе десятки тисяч молодих людей віком до 30-35 років. Окрім цього, їхня політична діяльність була досить активною, а вуличні акції мали широкий резонанс у суспільстві.

Виникає питання. Чому в державі, в якій ще десять років тому було зруйновано соціалістичний устрій і сталася докорінна зміна політичного курсу розвитку, знов набирають вагу комуністичні сили? Чому молодь вступає до лав молодих комуністів? Чому найбільш численні й гучні акції протесту проти політики влади проводили саме організації лівого спектру? Чого хотіла комуністична молодь?

Для відповіді на поставлені питання, треба подивитися на те, що пропонували комуністи молоді, до чого вони закликали і яким вони бачили устрій суспільства й держави. А для цього необхідно з'ясувати, що знаходилося в основі об'єднань молодих комуністів. Що було фундаментом, на якому базувалась уся подальша діяльність. Яку мету та завдання ставили перед собою організації, та яка ідея рухала комуністичну молодь.

Аналіз актуальних досліджень. Проведений аналіз праць і джерел з даної проблематики виявив, що перевага в розробці теми належить російським дослідникам, журналістам та політологам, при цьому в історичних працях тема висвітлена недостатньо. Тому основний акцент при підготовці роботи був зроблений на першоджерела, до яких можна віднести статuti [6; 7] та програмні документи організацій [4; 5]. У цих документах

прописані основні цілі й завдання організацій, сформульовані загальні принципи діяльності, а також детально розглянуті шляхи розбудови суспільства та держави в усіх сферах і напрямках.

Серед обмеженої кількості історичної літератури треба виділити роботу російської дослідниці Е. Лоскутової «Юная политика. История молодежных политических организаций современной России» [2]. У цій праці детально й послідовно розглянута історія молодіжних політичних течій сучасної Росії, наведені ідеологічні погляди та напрямки діяльності. Робота має комплексний підхід, що дозволяє формувати цілісне уявлення про розвиток молодіжних об'єднань як складової політичного життя Росії. Також треба відзначити статтю Т. Станової «Молодёжные организации в современной России» [3], де автором була запропонована власна класифікація організацій за ідеологічними ознаками та ставленням до влади.

Мета роботи – проаналізувати ідеологічні засади провідних комуністичних молодіжних об'єднань Росії в зазначений період, для визначення їх сутності та ступеня впливу на молодь.

Виклад основного матеріалу. Для відповіді на поставлені питання треба подивитися на соціально-економічний стан Росії. На той час він був катастрофічним. Економічна криза призводила до соціальних проблем, які в першу чергу відображалися на молоді. Молодь не бажала миритись із цим і тому вступала в лави організацій, які закликали до зміни такої ситуації. Комуністичні молодіжні організації були в авангарді опозиції. І за ними йшла молодь. Це відбувалося, в першу чергу, тому, що комсомольці закликали не просто до зміни політичних еліт, не просто до зміни конкретних політиків і керівників держави, а до зміни всієї системи державного та конституційного устрою. Вони пропонували повернутися до соціалістичного устрою суспільства й держави.

Найбільш численною комуністичною організацією, за кількістю членів і за кількістю регіональних представництв, був «Союз комуністичної молоді Російської Федерації». Ця організація знаходилася в тісній взаємодії з «Комуністичною партією Російської Федерації» (КПРФ). СКМ РФ фактично був молодіжним відділенням КПРФ, і тому ідеологічні засади та діяльність комсомольців до 2004 р. знаходилась у повній відповідності до позиції КПРФ. У зв'язку з цим, організація ставила перед собою відповідну мету та завдання [2, с. 384].

Глобальна мета СКМ РФ – сприяння побудові соціалізму. Процес побудови соціалістичного устрою передбачав зміни в усіх сферах життя держави й суспільства. Для цього були визначені головні напрямки роботи – це політичний розвиток, державний устрій, економічний розвиток, соціальна сфера, національне питання, культурна і духовна сфери [7, п. 2.1].

Подальший політичний розвиток Росії СКМ РФ бачив у переході від буржуазного парламентаризму, який, на їх думку, сформувався в той період, і поверненні до принципів Радянської влади. Він виступав за створення держави, яка б об'єднала народи Росії з етнічно близькими народами, що входили до складу СРСР. Вважав за необхідне відновлення контролю представницької влади над виконавчою та створення абсолютно рівних умов усім суб'єктам виборчого процесу, зокрема, виступав за фінансування виборчих кампаній виключно за державний рахунок, а не за рахунок коштів кандидатів.

В економічній сфері СКМ РФ виступав за збалансовану планово-ринкову економіку при визначальній ролі держави в ній. Для цього організація вважала за необхідне посилити роль держави в галузях економіки: виступала за націоналізацію нафтової і газової промисловості, підприємств енергетики, лісового комплексу, металургії, вважала неприпустимою приватизацію залізниць і вільну купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення. Разом із тим, виступала за існування і підтримку підприємств дрібного і середнього бізнесу, що працюють у сфері послуг, легкої та харчової промисловості, торгівлі, в сільському господарстві.

У соціальній сфері СКМ РФ виступав за реалізацію загальнодержавних програм, націлених на створення повноцінної системи соціального захисту населення, за вирішення проблем молоді в області її працевлаштування, освіти, створення сім'ї, фізичного та духовного здоров'я. Але при цьому організація вважала, що тільки повна зміна соціально-

економічного курсу дозволить акумулювати ресурси для кардинального й успішного вирішення соціальних проблем молоді.

Особливий підхід організація мала у вирішенні національного питання. Ідеологічна лінія СКМ РФ передбачала поєднання принципів патріотизму й інтернаціоналізму в практичній роботі. Патріотизм розумівся організацією як збереження історичних і культурних традицій народів Росії та Радянського Союзу. Висловлювалася неприпустимість, утисків за національною ознакою, нетерпимість до проявів расизму, шовінізму, націоналізму, необхідність об'єднання зусиль молодіжних комуністичних організацій на міжнародному рівні.

Торкнулася організація і питань релігії. Формуючи своє ставлення до релігії, СКМ РФ виходив із матеріалістичного світогляду, але вважав за можливе членство віруючих у лавах своєї організації. СКМ РФ не ставив завдання боротьби з традиційними для Росії релігіями – православ'ям, мусульманством, буддизмом, але виступав проти експансії католицизму на територію Росії і за рішучу боротьбу проти агресивних релігійних сект.

В успішному вирішенні проблем молоді СКМ РФ виступав за співпрацю з будь-якими молодіжними об'єднаннями, за винятком організацій фашистського, ультраправого спрямування, що стояли на позиціях расизму, шовінізму й антикомунізму [5]. Розглянуті програмні й установчі документи організації свідчать про те, що СКМ РФ – це консервативна комуністична організація, яка вела активну пропаганду ідей соціалізму та комунізму. Пропоновані СКМ РФ моделі державного та суспільного устрою виключали можливість контролю та розпорядження національними ресурсами окремими особами. Визнавалася лише державна форма власності.

Розглядаючи комунізм як взірць соціального устрою, організація виховувала в молодіжному середовищі ідеї рівноправ'я, соціальної справедливості, національної толерантності. Було частково переглянуто ставлення до релігії. Активістам не заборонялося віросповідання основних світових релігій. Безумовно, такі світлі та благочинні ідеї швидко завойовували душі й серця молодих людей.

До ідей про світле комуністичне майбутнє ще треба додати розчарування певної частини суспільства в демократах і капіталістичній системі, що сприяло появі бажання відновити минуле життя та повернутися до соціалізму. Підхопивши ці настрої, СКМ РФ запропонував суспільству те, що воно хотіло, а саме побудову держави й суспільства у кращих радянських традиціях. Тому популярність комуністів на стику століть різко зросла, як серед молоді, так і серед усього суспільства.

Не менш рішучим об'єднанням молоді, що захищало й упроваджувало в життя ідеї комунізму, була молодіжна організація «Авангард червоної молоді». Ця організація була створена у 1999 р. як молодіжне відділення політичної партії «Трудова Росія» під керівництвом відомого політика Росії В. Анпілова. Організація та партія діяли злагоджено до 2004 р., про це свідчать і установчі документи, і діяльність організації з партією [2, с. 5–6].

АЧМ позиціонувала себе як організація, що вела активну й рішучу боротьбу з капіталістичною системою. Лідер АЧМ С. Удальцов у своїх виступах постійно закликав до рішучих дій у боротьбі з правлячим режимом. Навіть структурні відділення організації мали військові назви (батальйон, комбат, командир і т.д.). Це наштовхує на думку про революційність цього об'єднання. І, аналізуючи ідеологію АЧМ, ці припущення підтверджуються.

Відповідно до положень Статуту, можемо зробити висновок про те, що основою ідеології АЧМ був марксизм-ленінізм, пролетарський інтернаціоналізм і радянський патріотизм [6, п. 1.3]. Це базові принципи ідеологічного фундаменту організації. На їх основі формуються уявлення про цілі й завдання АЧМ. Згідно з пунктом 2.1 Статуту АЧМ, вища мета організації – відновлення влади робітників (диктатури пролетаріату) у формі Радянської республіки, возз'єднання Радянських республік у формі СРСР, а в подальшому – побудова комуністичного суспільства [6, п. 2.1].

Для досягнення мети були вироблені проміжні завдання. Оскільки АЧМ – це в першу чергу молодіжна організація, то першочерговим завданням була роботи з молоддю. Молодь розглядалася і як суб'єкт діяльності, для якої здійснювалася робота організації, так й

інструмент для досягнення результату. У Статуті АКМ говорилося, що необхідно організовувати молодь для усвідомленої боротьби проти будь-якого виду експлуатації людини людиною, утілювати в життя право на безкоштовну освіту всіх рівнів, на творчу працю і вибір професії, на вільне пересування та на гідне житло [6, п. 2.2].

Реалізація поставлених завдань представлялась можливим шляхом виховання молоді в дусі комуністичних ідеалів та активної участі в суспільній діяльності. В резолюції АЧМ – «Напрямки нашої боротьби», ухваленої 4 травня 1999 р., в першому пункті вказана необхідність здійснення пропаганди комуністичних ідей серед молоді. На думку організації, агітація комуністичних цінностей та ідеї відновлення СРСР повинна проводитися в навчальних закладах, як щодо учнів і студентів, так і щодо педагогів. Стояло завдання тісної співпраці із соратниками, які дотримуються соціалістичних позицій. Велику увагу приділяли проведенню агітаційної роботи в пресі та ЗМІ. Для цього було визначено за необхідне видання агітаційної літератури й листівок, а також створення власних газет [4, п. 1].

Так само в резолюції значне місце приділялося вирішенню соціальних проблем молоді. У цьому напрямку АЧМ вважало за необхідне вирішувати питання з надання якісної та доступної освіти, а також надання молоді робочих місць. Для подолання байдужості в молодіжному середовищі АЧМ ставила завдання організовувати літні трудові загони і бригади. Декларувала необхідність надання допомоги малозабезпеченим, членам багатодітних сімей, надання допомоги ветеранам [4, п. 2].

Не обійшла організація стороною питання культури і спорту. Було поставлено завдання через проведення культурних заходів займатися патріотичним вихованням молоді. При цьому вважалося, що завдяки культурному і спортивному розвитку молоді можна виховати молодих людей, готових до випробувань у боротьбі за створення комуністичного ладу. Для цього АЧМ вважала за необхідне приділяти належну увагу історичному минулому, проводити військово-спортивні змагання й організовувати табори, створювати пошукові загони, а також проводити дискотеки, концерти, театральні вечори, літературні, музичні конкурси й зустрічі, створювати спортивні секції, в яких молодь могла займатися абсолютно безкоштовно [4, п. 3].

У четвертому пункті резолюції сформульовані політичні цілі та шляхи їх реалізації. АЧМ вважав за необхідне активно впливати на державну молодіжну політику за допомогою проведення вуличних акцій та пропонування власних ідей у вирішенні проблем молоді. Організація не виключала тісної взаємодії з опозиційно налаштованими депутатами і чиновниками. Вона вважала можливим і необхідним ліквідацію капіталістичного ладу і перехід на командно-планову економіку за прикладом СРСР.

Ідея відродження єдиної держави в кордонах СРСР планувалася АЧМ не тільки в Російській Федерації, а й у колишніх республіках Радянського Союзу. Для цього АЧМ поставила завдання: через свої відділення в пострадянських державах формувати у свідомості молоді ідеї відродження СРСР [4, п. 4].

Проаналізувавши ідеологічні позиції АЧМ, чітко видно, що організація позиціонувала себе як політичну силу лівого спектру. Її ідеологія вибудована в класичному комуністичному стилі. Підтвердженням цьому виступають прописані в Статуті та програмних документах цілі, завдання й методи діяльності. Ідеологія АЧМ мала зрозумілий і чіткий характер. Політичний устрій – соціалізм із подальшою побудовою комунізму й відтворенням СРСР. Економіка – відмова від капіталістичної моделі та перехід до командно-планової системи з контролем держави. Національне питання – інтернаціоналізм. Релігія – атеїзм.

Взагалі, порівнюючи ідеологічні засади СКМ РФ та АЧМ, можна побачити багато спільного і навіть ідентичного. Така ідеологічна близькість давала змогу проводити спільні акції та заходи, але існування політичних покровителів в особі КІРФ та «Трудової Росії» не давало можливості створити єдине потужне молодіжне комуністичне об'єднання. Тому, не зважаючи на відстоювання однієї ідеї, СКМ РФ та АЧМ існували паралельно.

Обидві організації мали десятки тисяч активістів і сотні тисяч прихильників по всій країні. У цьому нема нічого дивного, бо кожна ідеологія має своїх прихильників, які об'єднуються в певні організації. Але треба нагадати, що після розпаду СРСР у 1991 р., протягом десяти років, у Росії йшла побудова нової держави, в якій при владі були

противники комунізму. Влада усіма можливими способами дискредитувала не тільки КПРС і Радянський Союз, але й узагалі комунізм як ідеологію. Відкривалися архіви з документами про злочини більшовиків, викривалися перші особи Радянського Союзу, на державному рівні визнавалися всі недоліки й помилки комуністичного режиму. Відбувалося повне розвінчання міфу про гарне життя в СРСР, більше того, визнавалась авторитарна сутність комуністичної системи. У суспільстві і, в першу чергу, у молоді повинно було скластися цілковито негативне ставлення до комуністичного минулого Росії. І при всьому цьому з'являються комуністичні організації, які відкрито декларують, що вони будуть боротися за відродження соціалізму, ще й за прикладом Радянського Союзу. Більше того, ці організації набирали політичну вагу. Їх чисельність щорічно збільшувалася, відкривалися представництва в регіонах країни, а мітинги й політичні акції ставали дедалі більш масовими й резонансними. Молодь підпадає під вплив комуністичних цінностей та ідеалів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Наведений матеріал свідчить про ефективну роботу комуністичних молодіжних об'єднань, з одного боку, та про недолугу політику демократів, які створили умови для виникнення олігархів та, одночасно, для зубожіння більшої частини населення Росії, з іншого боку. І тому цілком природно, що у молоді виникла потреба в захисті себе від соціальної несправедливості. Саме тут і спрацювали принципи комуністичної ідеології, котрі підходили для боротьби з олігархами й корумпованою владою. Адже комуністичні ідеали, не зважаючи ні на що, матимуть прихильників завжди, бо вони базуються на одвічних бажаннях людей: бути рівними, захищеними, мати житло, роботу, мати вільний доступ до якісної освіти й медицини, жити в суспільстві із соціальною справедливістю, де нема національної та расової дискримінації, в суспільстві, де природні багатства належать усьому суспільству, а не окремим особам, і найголовніше – в суспільстві, де все це гарантує та виконує держава. Можливо, саме тому в 1999 р. на парламентських виборах у Росії перемогу отримала КПРФ, а в 2001–2003 рр. найбільш відомі та резонансні акції протесту проти політики Президента В. В. Путіна й Уряду РФ проводили комуністичні молодіжні організації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов Н. А. Молодежные организации российских политических партий: эффективность использования «молодежного ресурса» в политике / Н. А. Борисов // Вестник Пермского государственного университета. Серия «Политология». – 2008. – № 1 (3). – С. 17–27.
2. Лоскутова Е. Юная политика. История молодёжных политических организаций современной России / Лоскутова Е. – М.: Панорама, 2008. – 424 с.
3. Становая Т. Молодёжные организации в современной России. [Электронный ресурс] / Т. Становая – Режим доступа: <http://www.gumer.info>
4. Программа молодёжной организации АКМ от 4 мая 1999 г. / Официальный сайт Уральского отделения АКМ / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://akm-ural.narod.ru/napravlenie_borbi.html
5. Программа молодёжной организации СКМ РФ от 20 февраля 1999 г. / Официальный сайт СКМ РФ / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://skm-rf.ru/page/12_programm
6. Устав молодёжной организации АКМ от 4 мая 1999 г. / Официальный сайт АКМ ТР / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://trudoros.narod.ru/party/akm_ust.htm
7. Устав молодёжной организации СКМ РФ от 20 февраля 1999 г. / Официальный сайт СКМ РФ / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://skm-rf.ru/page/6_ustav-skm-rf